

ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 121 ՏՈՄՆԵՒՎՅՈՐՈՐԴ ՏՈՐԻ ԼՆԵՔԶԱՐԹԻ, 6 ՅՈՒԼԻՍԻ

1899

ԼՆԵՔԶԱՐԹԻ, 6 ՅՈՒԼԻՍԻ ՏՈՄՆԵՒՎՅՈՐՈՐԴ ՏՈՐԻ № 121

Տարեկան՝ 10 ռուբլի, վեց ամիսը՝ 6 ռուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ռ. 50 կ.

Խմբագրութեան հասցեն՝ Тифлис, Редакция „Нор-Дар“

Խմբագրութեան բաց է ամեն օր (բացի առիթներէն) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Ցայտարարութիւններն ընդունուած են ամեն լիզուկներով:

Բաժանորդ գրուած են թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը:

Կամ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar“

Խմբագրութեան բաց է ամեն օր (բացի առիթներէն) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Ցայտարարութիւններն ընդունուած են ամեն լիզուկներով: Ցայտարարութիւններն բառին՝ 2 կ., ընկալմանը համար կրկնապատկի:

ԲՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

Թագաժառանգ Յեսարիկի մահուան մանրամասնութիւնները:

Արաքսի մասին:

Առաջին օրը. — Գարեբեկեան

մամուլը և հայ ժողովուրդը:

Քրիստոսի օրը. — Լուսին:

Մեղ գրում են. — Ս. Էյմաթեան:

Այսպիսով, ինչէն Ստեփանից: Այս-

խաղաղից, Նոր-Նախիջևանից:

Թիֆլիսի օրը. — Նամակ

Փրանսիայից, Գարեբեկ:

Գաղափարական և Գաղափարական

հայրենասիրական գործը:

Գաղափարական. — Փրանսիա և Գեր-

մանիա: Սերբիա:

Խաղաղ և Երկիր:

Հեռագրական:

Տեղական:

Ցայտարարութիւններ:

ԹԱԳԱԺԱՐԱՆԳ ԾԵՍԱՐԻԿԻ ԺԻՄՈՒՆՈՒՄԸ ՄԱՐԿԱՆ ՄԱՐԿԱՆ ՄԱՐԿԱՆ ՄԱՐԿԱՆ ՄԱՐԿԱՆ

(Ռուսաց գործ. հեղափոխութիւն)

ԳԵՏԵՐԻՍԻՆԻՆԻ, 3 ՅՈՒԼԻՍԻ. — Յու-

նիսի 28-ին, առաւօտեան ժամը

9-ին, Նորին Կայսերական Բար-

ձրութիւն Թագաժառանգ Յեսար-

իկի Գեորգի Ալեքսանդրովիչը

բնակիչ շարքի շէնքի մէջ գտնա-

ւում Արաքսի մասին գնաց ըզ-

բօսնելու Զեկարի գաղափարի

ուղղութեամբ: Խիստ արագ ըն-

թանալով, Նորին Բարձրութիւնն

անցաւ մօտ երկու վերստ, յետոյ

յետ դարձաւ: Այդ կողմովն անց-

նող Աննա Դասաւան անունով

մայրական մի կին տեսաւ, թէ

ինչպէս Թագաժառանգը դանդա-

ղեցրեց հեծանուի ընթացքը,

թանձր արեւն թըլուկ: Այնուհե-

տե Նորին Բարձրութիւնը հեծա-

նիւր կանգնեցրեց և, ցած դա-

լով, երեքուեց: Դասաւան մօտ

վազելով, բռնեց Նորին Բարձրու-

թեանը հարցնելով «Ինչ պատա-

հեց Ձեզ: Թագաժառանգ Յեսար-

իկիչը պատասխանեց. «Ոչինչ»,

իսկ երբ Դասաւան ջուր առա-

ջարկեց, Նորին Բարձրութիւնը

սօր, առաւօտեան ժամը 11-ին, պալատում հոգեհանգիստ կատարուեց բոլոր վարչական անձերի ներկայութեամբ:

Թագաժառանգ Յեսարիկի ծաղիկների մէջ թաղուած դազալը ծածկուած է զինուորական-ծովա-լին դրօշակով և հանգչում է երեք աստիճան ունեցող դիակալի վըրայ: Սենեակն ամբողջապէս ծածկուած է սևով: Դազալի մօտ հերթով հսկում են Յեսարիկի պահուորդները և Տենգինեան գնդի սպաներն ու ենթասպանե-րը:

Ալեքսանդր-Նեկուր եկեղեցին պատում են սևով:

Օրուայ ժամը չորսին հայ հոգևորականութիւնը երկրորդ հոգեհանգիստը կատարեց Յեսարի-կի մահուան տեղը:

Մահադական հոգևորականու-թիւնը, որին գլուխ էր անցած զազի Էփէնդի-Ջադէ-Էփէնդիկը, Նոյն տեղում, երեկոյեան Նամա-զից յետոյ, հոգեհանգիստ կատա-րեց, բէկերի և սիւննի բնակիչ-ների անազնի բազմութեան ներ-կայութեամբ, որ եկել էր գանա-զան տեղերից ոտով:

ԱՐԱՍԹՈՒՄԱՆ, 3 ՅՈՒԼԻՍԻ. — Ուխտաւորների խմբեր են գալիս: Այսօր Թագաժառանգ Յեսարիկի աճիւնին երկրպագութիւն էին տալիս այդ նպատակով ոտով և կառքերով Արաքսի մասին եկած բազմութիւ մարդիկ:

Նորին Բարձրութեան մահուան տեղը բարձրացրած խաչի մօտ կաթոլիկ հոգևորականութիւնն այ-սօր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կատարեց. Նոյն տեղում Նորին հոգեհանգիստ կատարեցին Նաև մահադականները:

Չանգալների տխուր ղողանջն ամեն օր առաւօտ-երեկոյ լազմա-թիւ աղօթողներ է գրաւում եկե-ղեցիները:

Ի Տէր հանգուցեալ Թագաժառանգ Յեսարիկի աճիւնին Բոր-ժոմում կըրթմաւորեն ազնուակա-նութիւնն ու պատգամաւորու-թիւնները: Յուդարկաւորութեան թափօրը Արաքսի մասին մինչև Բորժոմ կըզնայ համբընթաց: Դրա-նից առաջ Նորին Բարձրութեան մարմինը կըտեղափոխուի Ալեք-սանդը-Նեկուր եկեղեցին:

Երեկ Օղեսսայից մի շողանաւ է դուրս եկել բերելով ռեզալիա-նները և պալատական անձերին, որոնց ժամանումն Արաքսի մասին սպասուած է յուլիսի 5-ին:

ԱՐԱՍԹՈՒՄԱՆ, 4 ՅՈՒԼԻՍԻ. — Հոգեհանգիստն այսօր կատարեց Թիֆլիսի սեմինարիայի ռեկտոր Գերմոգեն վարդապետը, Կովկա-սի կառավարչապետ գեներալ ա-

դիւտանտ իշխան Գ. Ս. Գալիցի-նի, Թիֆլիսի նահանգապետի պաշտօնակատար գնդապետ Ի. Ն. Սվեչինի, վարչական ուրիշ անձերի և բազմութիւ ժողովրդի ներկայութեամբ: Երգում էր Սա-ւեանսկու խումբը:

Թիֆլիս, 5 յուլիսի 1899 թ.

ԳՐԱԲԵՐԱՎԱՆ ՄԱՐԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՐԴ

Մամուլի նշանակութեան մա-սին ընդհանրապէս խօսելն աւե-լորդ է և մասնաւորապէս թէ ինչ նշանակութիւն ունի հայոց մուս-ւոր և քաղաքական զարգացման համար:

Մենք մի քանի խօսքով որոշեմք մեր ինտելիգենցիայի, մեր ժող-վրդի վերաբերմունքը դէպի հա-յոց պարբերական մամուլը:

Մամուլի ստացած ծաւալով կարելի է իմանալ հաստատապէս մի ժողովրդի զարգացման, այլ և ազգային ինքնաճանաչութեան չափը:

Արդ՝ մեր ժողովուրդը, իրեն մի ամբողջութիւն ընդունելով, մեծ մասամբ իսկապէս պարբերական մամուլի և այն՝ սեպական մա-մուլի գոյութեան անհրաժեշտու-թիւնը չէ ըմբռնում, չէ ճանա-չում. դա հետեանք է — տգիտու-թեան:

Ինչ հայոց ինտելիգենցիային է վերաբերում, դրա մեծ մասն պն-տաբեր է դէպի սեպական հա-յոց մամուլը, մի փոքր մասն էլ ուղղակի թշնամաբար է վերա-բերում դէպի այդ մամուլը, որ հետեանք է մեծ մասամբ սեպա-կան արժանապատուութեան գաղ-ման պակասութեան, թերի և սխալ կըրթութեան և մասամբ էլ այն ողորմելի եսականութեան, որ յաճախ երևում է մի գոր-ծում, որին մարդ ինքը չէ մասնակցում, չի կարող մասնակ-ցել (չի կարող որոմհետեւ փող, միմիայն փող ձեռք բերելու գոր-ծով է զբաղուած նրա միտքն ու հոգին, և մէկ էլ հրապարակա-խօս լինելու շնորհ չունի) և չի կամենում, որ առանց իւր մա-նակցութեան, իւր ձեռնընկերու-թեան մի որևէ հանրային գործ գոյութիւն ստանայ, յարատեւ և առաջ ընթանայ:

Այս ամենի վրայ աւելացրէք արհամարհանք զգացումը դէպի մայրենի բարբառը, որ Նոյնպէս անմիջական արդիւնք է թերի կըրթութեան և ազգային ար-ժանապատուութեան գաղման բացակայութեան:

Այս դրութեան մէջ գտնուող

մամուլը պահպանում է կամ մամուլի հետ ամենեւին կապ չու-նեցող բարեկամների, խնամիների և անձնական կապերի և ամեն տեսակ կուսակցական և այլ տե-սակի պրոպագանդայի շնորհիւ, կամ մի անհատի խմբազրի անձ-նական անվերջ գոհաբերութեամբ:

Որ պարբերական մամուլը, հա-յոց լեզուն հայ ինտելիգեն-ցիան չի պահպանում և իւր պարտքը չի համարում պահա-նել, այդ կարելի է հազար ու մի օրինակներով հաստատել:

Հայ ժողովրդի շատ աննշան փոքրամասնութիւնն է, որ քիչ շատ հետաքրքրուած է հայոց մա-մուլով, և այդ փոքրամասնու-թեան աւելի չնչին մասն է, որ իրեն համար սրբազան պարտք է համարում ստանալ թերթ և — որ ուղարկութեան արժանի է — վճարել թերթի բաժանորդագինը:

Այդ շնչին փոքրամասնութեան մեծագոյն մասը սերում է թերթը ծրի կարգով և ստացուած թեր-թի բաժանորդագինը չվճարել:

Որ այդ վերաբերմունքը դէպի հայոց մամուլն ամօթ չէ համար-ւում, որ ընդունուած է մեր մէջ, ե-րևում է և այն բանից, որ յա-տուկ լուսաւորութեան գործի համար ժողովրդի մէջ ընթեր-ցասիրութիւն տարածելու նպա-տակով գոյութիւն ունեցող բա-րեգործական ընկերութիւնների ղեկավարները, հարուստ ղեկա-վարները խմբադրութիւններից խնդրում են, որ այդ ընկերու-թիւններին թերթը ծրի ու-ղարկուի, յայտարարութիւնները ծրի տպուեն, և փող վճարե-լին ամենեւին իրենց պարտաւ-թիւնը չեն համարում:

Միևնոյն ժամանակ երևելին այն է, որ ոչ մի երկրում այնքան խստապահանջ չեն դէպի պար-բերական մամուլը և նրա խմբա-գիրը, ինչպէս մեր վաճառական ճանաչուած ժողովրդի մէջ:

Առանց փողի, ձրի և կամ չին փողով ու ապահովով պարբերա-կան թերթ հրատարակել այս ժողովրդի մէջ... Նրկալը կըմա-շուէր, ժայռերը կըհալուէին, ա-մենամեծ յոյսերով լիքը կուրծքը կըլուսահատուէր. բայց ումն ես ասում, և արժէ ասել, գանգա-տուկ:

Յուլիսի 1-ից 3-ը ղեկտեմբերի «Նոր-Դար»-ին բաժանորդ են գրում և վճարում են 6 ռուբլի:

ԳՐԱՆԻՎՈՆ

Երեկ, յուլիսի 5-ին, Արաքսի մա-նու սպասում էին գէն.-աղ. իշխ. Ն. Ս. Դոգդուրովի և արարողական մասի հետեան ներկայացուցիչները՝ արարողա-

կան գործերի էքսպլիցիտի կառավա-րիչ հոգեմայտեր Վ. Ն. Կոնյալ, արա-րողապետ իշխան Ի. Դ. Ուրուսով առա-ջին, երկու կամերսեր և երկու կամեր-իսկեր: Պետերբուրգից Արաքսի մասին պէտք է հասնէին Նաև Կայսերական գլխաւոր բանակի հրամանատարի օգնա-կան գէն.-աղ. գրաֆ Օլսոֆիկ, գէն.-աղ. իշխ. Դոգդուրովի, Նորին Մեծութեան շքախմբի գէն.-մայոր Բիբիկով և Նորին Մեծութեան ֆլագ-կապիտան, փոխ-ծո-վակալ Լոմին, սենեկապետներ Դոգդուրովի և գրաֆ Զերեմետե:

Դոգդուրովի ազնուականութեան պարագլուխ իշխան Բաղրամբեկ-Դաւիթ-ով Մեծ իշխան Նիկոլայ Միխայլովիչին ուղղած հեռագրին հետեան պատաս-խանն է արժանացել ստանալու:

«Արաքսիս շնորհակալ եմ ձեզա-նից եւ Դոգդուրովի ազնուականութիւնից ձեր արտայայտած զգացումների համար, որոնց մասին պարտքս կը-համարեմ զեկուցանել Նորին Կայ-սերական Մեծութեանը եւ այլի Կայսրուհուն»:

Մեծ իշխան Նիկոլայ Միխայլովիչին ուղղած հեռագիրը հետեան է.

«Դոգդուրովի ազնուականութիւնը, հոգեհանգիստ կատարելով ի Տէր հան-գուցեալ Նորին Կայսերական Բարձրու-թիւն Թագաժառանգ Յեսարիկի և Մեծ իշխան Գեորգի Ալեքսանդրովիչի համար, արեւում է առ ոտս ձեր Կայսերական Բարձրութեան իւր անսաման վիշտը»:

Արաքսի մասին բնիկ հայերը մի արժաթէ պսակ են դնում ի Տէր հանգուցեալ Մեծ իշխան Թագաժառա-նի գազաղի վրայ:

Պսակը պատրաստուած է Թիֆլիսում և միւս պսակներից աւելի ընտրի է:

Թիֆլիսի նահանգի ազնուականու-թիւնն այսօր, յուլիսի 6-ին, հոգեհան-գիստ է կատարել տալիս Գաղափարի ս. Գեորգ եկեղեցում ի Տէր հանգուցեալ Թագաժառանգ և Մեծ իշխան Գեորգի Ալեքսանդրովիչի համար:

Վաղը, յուլիսի 7-ին, Թիֆլիսի զաւառական ազնուականութեան պարագլուխները Բորժոմ կըհաւա-քուն պսակ դնելու Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Թագաժառանգ Յեսարիկի գազաղի վրայ:

Յուլիսի 3-ին Թիֆլիսից Արաք-սի մասին մեկնեց Թիֆլիսի բաղադալիի պաշտօնակատար Մ. Ս. Զեհաւակովը եր-կու իրաւասուի հետ՝ Թիֆլիս քաղաքի կողմից արժաթեայ պսակ դնելու Թագաժառանգ Յեսարիկի Գեորգի Ալեք-սանդը-Նեկուրի գազաղի վրայ:

Յուլիսի 3-ին Բեթանի գիւղում (Թիֆլիսի գաւառ), իւր կալուածքում, վախճանուց պետական յայտնի գործիչ Ջարոն Նիկողայի, որի անունն այնքան սերտ կապ ունի Գովկասի անցեալի հետ: Կենսագրական հետեան չոր ու ցամաք տեղեկութիւնները կարող են գաղափար տալ հանգուցեալի բազմազան և արդու-նաւէտ գործունէութեան մասին: Ալեք-սանդը Պալովիչն ուսումն աւարտել էր Ցարսկոյէ-Սելոյի լիցէոնում 1839 թուա-կանին, երբ 18 տարեկան էր. հետեան տարին նա պաշտօն ստացաւ Նովոռոսի-յսկի և Բեսարաբիայի ընդհանուր-նա-հանգապետ Մ. Ս. Վորոնցովի դիւանա-տանը, այնուհետեւ, 1845 թուականին, առանձին յանձնարարութեանց կրտսեր պաշտօնեայ կարգուցեց Նոյն Կորնցովի մօտ, որն արդէն Գովկասի փոխարքայ

ԱՐԱՍԹՈՒՄԱՆՈՒՄ

«Կալակա»-ի մէջ տպուած են հետեան հեռագրները:

ԱՐԱՍԹՈՒՄԱՆ, 2 ՅՈՒԼԻՍԻ. — Այ-

էր նշանակուած. 1845—47 թուականներին մասնակցուած էր Դարգոյի պատերազմին, իսկ 1848 թուին Գովկասի փոխարքայի պատերազմական գիւմարտան տեսուչ էր նշանակուած: 1852 թուականին բարոն Նիկոլայը նշանակուեց Գովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու և ընդմին Գովկասի փոխարքայի գլխաւոր վարչութեան խորհրդի անդամ. 1860 թ. նշանակուեց Գովկասի և Անդրկովկասի գեղարտեստական և արդիւնաբերական գործերի վարչութեան կառավարիչ, իսկ հետեւալ տարին տեղափոխուեց Գին յայտնելու ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի պաշտօնով: 1861 թուականի վերջը բարոն Նիկոլայը նշանակուեց լուսաւորութեան մինիստրի օգնական և գրաքննչական գլխաւոր վարչութեան անդամ. 1863 թ. յունուարի 1-ին սենատոր դարձաւ, իսկ նոյն թուականի յունիսի 29-ին նշանակուեց Գովկասի փոխարքայի գլխաւոր վարչութեան կառավարիչ: 1875 թուականին նշանակուեց պետական խորհրդի անդամ. Այնուհետեւ՝ 1881 թ. իսառնք ժամանակներում բարոն Նիկոլային յանձնուեց լուսաւորութեան մինիստրի պատասխանատու պաշտօնը, որպիսի պաշտօնում մնաց մինչև 1882 թուականը: Դրանից յետոյ նա նշանակուեց պետական խորհրդի մէջ օրէնքների դեպարտամենտի նախագահ և յաճախ կատարուած էր պետական խորհրդի ընդհանուր ժողովների նախագահի բարձր պաշտօնը: 1889 թուականին բարոն Նիկոլայը թողեց ծառայութիւնը և մշտական բնակութիւն հաստատեց Թիֆլիսում: 1890 թուականին Թիֆլիսում տնտեսեց նրա պետական գործունէութեան յիստամակը: Բարոն Նիկոլայը 1875 թուականից Թիֆլիսի պատուաւոր քաղաքացի էր ընտրուած: Ամուսնացած էր վրաց բանաստեղծ և գեներալ իշխ. Ալեքս. Գաւ. Ճաւաւաձէի աղջկայ հետ: Մեծաւ 78 տարեկան հասակում:

Բարոն Նիկոլայը մեծ գործով ունի կատարած Գովկասի համար, այդ պատճառով նրա անունն առանձնապէս լիշատակելի պէտք է լինի կովկասցիներին մէջ:

— Դրին և Գովկասի գեներալներին թոյլ է տրուած այս տարի ունանը գինեգործական ցուցահանդէս բանալու Պետերբուրգում:

— Օղբս. Լիստ. յին հաղորդում են, որ ուսումնարանական շրջանների հոգաբարձուների և համալսարանների ուսանողների Պետերբուրգում այս օրերս ունեցած խորհրդակցութեան ժամանակ ժախկուած է նոր կարգ բարձրագոյն դպրոցներում ուսանողներ ընդունելու մասին: Այդ նոր կարգը կըրտուի մօտիկ ապագայում, Խորհրդակցութեան հետևանքները գիտ և վերջնականապէս չեն ձևակերպուած. յետագայում այդ հետևանքները կըրտարարուին:

— Վաղը, յուլիսի 7-ին, Թիֆլիսում նշանակուած է տեղական պարբերական հրատարակութիւնների ներկայացուցիչների խորհրդակցութիւն՝ գրաշարների համար փոխադարձ օգնութեան դրամարկղ հիմնելու մասին:

— Բաթումի շրջանի Դըրլը-Թոքիակ կոչուած տեղում հիմնուած է մի ռուս գաղութ, որին յատկացուած է մօտ երեք հարիւր գեներալի հող:

Մեծ Գործեր

Ս. ԷՄԻԼԵՆԻՑԻՑ.— Վեհափառ Հայրապետի սրբատառ կոնդակով արք. Կարապետ վարդապետ Տէր Մկրտչեանը հաստատուած է Գեղարքան Տիմարանի տեսուչ:

— Վեհափառ Հայրապետը մի քանի օր Բիւրականում մնալուց յետոյ բարեհաճեց Մայր Աթոռ վերադառնալ յունիսի 29-ին:

— Վեհափառ Հայրապետի բարեհաճ հրամանաւ յունիսի 27-ին, Կիրակի օրը, Գալիսիայի վանքում գերապատիւ Գրիգոր

եպիսկոպոս Գառնակերեանցը չորս հոգու քահանայ ձեռնադրեց. չորսից մէկը (Բագրատ Սուքիասեան) նախկին հայոց դպրոցներում երկար տարիներ ուսուցչական պաշտօն է վարած: Դա ձեռնադրուած է Սղեարի գաւառի Լազոգաղ աւանի հայ ժողովրդի հովիւ: Իսկ մնացած երեքը ձեռնադրուած են Գողթ, Ղարսի նախկին և Տաթևի վիճակի հայի ձոր գիւղերի համար:

— Մեղանում սաստիկ չոգ է: Հունձը վերջնապէս վրայ է:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՑ.— Յունիսի 28-ին, առ. ժամը 10-ին, Արաւստումնից հեռագիրը գրածեց Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Թագաժառանգը Գեղարքի Ալեքսանդրովիչի անսպասելի մահը: Սկզբում ոչ ոք չէր հաւատում այս գոյժին, բայց դժբաղդաբար, երբ յայտնուեց իրողութիւնը, որ Թագաժառանգը 9 ժամին և 35 րոպէին առ Տէր է հանգել՝ կարծես մի սառը ջուր մաղուեց ժողովրդի գլխին: Եւ շատ բնական էր այդ, որովհետեւ Մեծ Իշխան Թագաժառանգն ամբողջ ութ տարի անընդհատ ապրելով մեզ մօտ՝ Արաւստումնում, Իւր սիրելի, հեզ և գեղաւառ յատկութիւններով գրաւել էր ամբողջ Արաւստումնի և Արաւստումնի բնակիչներին սիրտը: Առ Տէր հանգուցեալ Նորին Բարձրութիւնը մի այնպիսի հուշակ էր վայելում մեզանում, Իւր արեւի և քաղցր բնավորութեամբ, Իւր հայրական խնամածութեամբ, որ ամեն ոք նրա անունովն էր պարծենում, նրանով երգում, նրա վրայ յոյս դնում, իւր ցուրտը նրանով միջխարում: Ամեն անգամ մեր ժողովուրդը վայելում էր Նորին Բարձրութեան առատաձեռն ոգորմածութիւնները և շնորհները: Նրա զենքերը բաց էին ամեն ազգի համար ևս, որոնց մէջ խաւրովի չէր գնում ամենեկին, նրա նորհիւ հարկւրաւոր ընտանիքները շահուած էին, հարկւրաւոր անձեր մեծամեծ բողոքների տիրացան: Ամեն անգամ Արաւստումնից անցնելիս՝ ժողովուրդը ճանապարհին ընդ առաջ էր ելնում Նորին Բարձ. Մեծ Իշխան Թագաժառանգին իւր յարգանքը և պատիւը յայտնելու, նրա երեսը տեսնելու արժանալու, բարի գալուստ, երկար կեանք մաղթելու և նրա ողջոյն ընդունելու: Նրա յիշատակն անշնչելի կըմնայ տեղական ժողովրդի սրտում: Մեր քաղաքային վարչութիւնը Ն. Գ. Բ. Թագաժառանգին յիշատակը յարգելու համար՝ յունիսի 30-ի նիստում որոշեց մի արժանաւոր պատկ զենի դազակի վրայ, մինչոյն ժամանակ Արաւստումնից երկու վերստ դէպի Արաւստումնան, և երկու վերստից աւելի դէպի Բորժոմի ճանապարհներում, ընկածներ 4 վերստից աւելի՝ ծառերով և սև դրօշակներով զարդարել ճանապարհի երկու կողմն էլ, որտեղից պիտի անցնի Հանգուցեալի դազակը. իսկ քաղաքի մօտ սպոյ կամարների պիտի կանգնեն: Ինչպէս լսեցինք, մի նոյնպիսի պատկ ևս դնելու են դազակի վրայ նաև քաղաքի վաճառականները և ուրիշները: Սկսած յունիսի 28-ից՝ քաղաքս սգալի դրութեան մէջ է, բոլոր խանութների ցուցափեղկերը ծածկուած են սև կտորով, կախուած են սև դրօշակներ: Իսկ ամեն երեկոյ բոլոր դաւանութեանց եկեղեցիներում և աղօթատներում հոգեհանգիստ է կատարուում խուռն բազմութեան ներկայութեամբ:

ԴՈՒՆԵՐԻՑ.— Նորին Կայսերական Բարձր. Թագաժառանգի առ Տէր փոխուելու լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուեց այս տեղ. ամբողջ քաղաքը որդաց վաղաթառում Արաւստումնի և Թագաժառանգի անակնկալ մահը: Հայոց ս. Աստուածածին եկեղեցում հանդիսաւոր պատարագ մատուցուեց, որից վերջը հոգեհանգիստ կատարուեց:

— Տարեց տարի ամառանոց եկողներին գրաւում են Դուլէթի պատուական օդն ու ջուրը և էժանութիւնը. այս ա-

մառ անցեալ տարուանից աւելի շատ եկողներ կան, մինչև անգամ Բագուից: Գննչականութիւն է տիրում. եղանակը շատ զով է: Յոյս կայ, որ մօտիկ ապագայում լաւ ամառանոց դառնայ մեր քաղաքը:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՑ.— Ա. Միքայէլ Յարութիւնեան գրում է մեզ. «Նոր-Դար»-ի 112 համարում տպագրուած նամակիս աւելացնում եմ հետեւեալ. Ղզլ-Արլազի եկեղեցու դռները փակելու պատճառ եղողը միմիայն ծերունի Արաւստումն քահանան չէ, այլ և այդ բանում քահանայի հետ մեծ գործակցութիւն է ունեցել և երէց-փոխ պ. Միք. Յարութիւնեանը, (ինձ չկարծէք, ես չեմ), որը նոյնպէս Խորխորտի քահանայի հետ լարուած է եղել: Փաստը փաստ է մնում: Ո՛վ էլ լինի մեղաւորը, այդ երեկ ցոյց կըտայ ճշմութիւնը, բայց այս յայտնի է, որ մեր եկեղեցին ծառայում է իբրև գործիք լիբեռաութեան և զոհուած է մասնաւոր անձերի անձնական քահանային ու եսին:

ՍՄԻԼԵՆԻՑ (Չամախու գաւ.).— Ահա երբորդ ամիսն է, որ անձրևի երես չեք տեսնում, և չոգերը սաստիկ նեղութիւն են պատճառում գիւղական ժողովրդին, ևս առաւել բանուր դասակարգին, որն ամբողջ օրը յուլիսեան արեգակի կիզիչ ճառագայթների ներգործութեան տակ աշխատելով գրեթէ ստուերի կամ դուրացուցիչ քամու երես բոլորովին չէ տեսնում: Մեր խիստ տարեկան պէս՝ ա. տարի ևս մեր գիւղի ամառանոց եկողները չունի, բացի մի քանի համագիւղացի բազուկաւոր ընտանիքներից, որոնք աւելի չոք տեղից փախչելով՝ այստեղի շրջերին նշանակութիւն չեն տալիս. ուրեմն վայն եկել է ու տարել նրանց, որոնք ոչ ամառանոց են ճանաչում, ոչ ձմեռանոց:

— Ցորենի բերքը գոհացուցիչ է, չեւայած՝ որ մի քանի տեղերում արտերը բաժուց վնասուել են: Արդէն հունձն սկսուած լինելով՝ մօտերումս բոլորովին կըվերջանայ:

— Նայած խաղողի պտղին և չորային եղանակներին՝ հաւանական է որ այգեկուծութիւնը չոր սկսուի այս տարի:

— Մի քանի օր սրանից առաջ, համագիւղացի Գիւրդի անունով մի միշահասակ մարդ մօտակայ Փախրաբիչ գիւղում, թիթենու վրայ բարձրացած թուփ է լինում թափ տալիս. յանկարծ կոտորում է այն ճիւղը, որի վրայ կանգնած է լինում վերոյիշեալը, և իսկոյն ծառից գլորուելով ներքև, փոքի վրայ մահաւանդ վերջ է ստանում: Միտոնից անմիջապէս բերում են տեղիս քուժաբան-հիւանդանոցը, ուր և վախճանուեւ:

— Մեր գիւղացի յայտնի գողերից մէկը մօտերումս արձակուած է միամեայ բանտարկութիւնից. դրա բացառութեան օրով ստէպ պատահող գողութիւնները գրեթէ բոլորովին դադար էին առել. սակայն ինչ կըլինի այսուհետև:

ՆՈՐ-ՆՈՒՆԵՐԻՑ.— Ահա քանի օր է՝ անձրև է գալիս, կարծես աշուն լինի. հաւանօրէն ցանքերը կըվնասուին:

— Քաղաքում գողութիւնները շատացել են. օր չի անցնում, որ մէկի կամ միւսի տունը չկտրեն. ոստիկանութեան անունը կայ՝ ամառումը չկայ: Պէտք է իմանալ, որ բացի ձիաւոր փնտրողներից (արխոյ), համարեա ամեն մի փողոց մի յատուկ պահապան ունի. բացի այդ՝ ամեն մի ամառանոց գնացող իւր տանը պահապանի պէս մի բան է պահում. բայց չնայելով այդ ամենին, դարձեալ գողութիւններն անպակաս են:

ԲԱԶԱՅՈՒՆՆԵՐ

ՆՄՄՄՄ ՖԻՆԱՆՍԻՑԻՑ

ՊԵՐԻՑ, 1 յուլիսի (ն. տ.). — Բելգիայի խրտումը.— Բելգիայի մէջ պա-

տահած եղելութիւնները մեծ նշանակութիւն ունին Փրանսայի համար: Առանց խօսելու հինգ հարիւր հազար բելգիացիներու վրայ, որոնք Փրանսա կը բնակին, գիտել կուտանք, թէ Բելգիայի և հիւսիսային Փրանսայի խնայողական կենսըն իրարու հետ սերտ կապակցութիւն ունին: Նոյն էնդուստրիան, նոյն երկրաբանական երկրիքը, բաղադրականութիւնները, ամուսնութիւնները, հպատակութիւնները ստանձնումը և ուրիշ շատ մը առնչութիւններ պատճառ կը լինին, որ, ինչ որ Բելգիայի մէջ կը պատահին, իրենց արձագանքը կունենան Փրանսական յիշեալ ընդարձակ երկրին մէջ և փոխադարձաբար: Բայց այս նախապային յարաբերութիւնէն զատ, որ թէպէտ կարեւոր է, կան նաև ուրիշ յարաբերութիւններ, որոնք կարելի է ազգային անուանել:

Երկու երկրներու լեզուին միևնոյնութիւնը հաստատուն կապ մըն է: Բրիւսէլը Պարիզէն յետոյ Փրանսական գրականութեան երկրորդ կեդրոնն է. Գաղափարներու, գրքերու և թերթերու անդադար փոփոխում մը կայ երկու երկրներու գաղափարական սահմաններու վրայէն: Ասկէ զատ՝ Բելգիա չէզոք երկիր մը հուշակուած լինելով, Փրանսական մի ամբողջ մասին համար պաշտպան է:

Բոլոր այս պատճառներուն համար, Բելգիայի այլ և այլ քաղաքական եղելութիւնները Փրանսայի թէ ներքին և թէ արտաքին գործերուն հետ առնչութիւն ունին: Ասոր համար՝ Փրանսական Բելգիայի մէջ սկսուած խլտումին ուշի ուշով կը հետևի: Խլտումն ընտրողական օրէնքներու մասին է, որոնք կուզեն բարեփոխել: Առանց այս բարեփոխման վրայ խօսելու, ասիպուած ենք ընդունելու, որ նա երկիրը մեծապէս կը խանգարէ հիմա:

Արդէն թէ Բելգիայի և թէ Լիէժի մէջ խօսքութիւններ պատահած են, որոնք կըրան յեղափոխութեան մը փոխուի: Ոչ միայն փողոցներուն մէջ՝ այլ պատգամաւորներու ժողովին մէջ՝ Վեցցէ հասարակապետութիւնս պոռացողներ եղան: Պատգամաւորներու ժողովին մէջ բաւական թուով երեսփոխաններ հասարակապետականներ են: Արդ՝ այդ հասարակապետականներն ամենքն ալ կըրկտրվիստներ են, վասն զի չկայ երկրի մը, ուր ընկերակազմութեան այդ ճիւղն այնքան տարածուած լինի, որչափ Էսկոյի և Մէնդի հովիտները: Ո՛վ կարող է ըսել, թէ ինչ կընայ պատահի Բելգիայի մէջ, եթէ փոքր ընկերութիւնը նոր հիմքերու վրայ դնել: Փիւմանդ մասը, որ խորապէս կաթոլիկ է, պիտի բաժնուի Ուալոնի մասէն, որ ազատախոս է, և այսպէս կայմել հոլանդական միութիւնն Օրանժի տան գաւազանին տակ: Զատ երջանիկ պիտի համարենք ինքզինքնին, եթէ ամեն ինչ առանց միջամտութեան անցնէ և եթէ Վիլհելմ կայսրը խաղաղութիւնը վերահաստատելու և յեղափոխական պրոպագանդան արգելելու պարտական չգայ տիրել Բրիւսէլին, Լիէժի և Անվերային: Ի՛նչ պիտի պատահէր այդ պարագային:

Դադուլ թի Պալէ Ռուայիալ.— Պալէ Ռուայիալը գաղութական ցուցահանդէսի մը փոխուեցաւ. այստեղ կարելի է տեսնել Փրանսայի բոլոր գաղութականութիւնները ու հնութիւնները, արհեստները, բերքերը և այլն. կայ գրադարան մը. վերջապէս ինչ որ գաղութականութեան կը վերաբերի, հոն պիտի փոխադրուին և Պալէ Ռուայիալը, որ ժամանակէ մը ի վեր երեսէ ծգուած կերեւար, դարձեալ իր նախկին փայլը պիտի վերստանայ:

Կըրթութեան բարեփոխում.

Պ. Մարկ Սոդէ պատգամաւորներու ժողովին մէջ առաջարկել է օրէնք մը, որ այն պատանիները, որոնք կողմնաբարձրութեան վարժարանները մտնել,

պիտի ստիպուին պետական կրթութիւն ստանալ: Ասոր համար մի քանի կէտեր տեղեւոր մասնաւոր պատրաստական դպրոցներ պիտի հաստատուին մեծ դպրոցներու (Կեդրոնական, Պոլիտեխնիք, Նորմալ) պատրաստելու համար: Աշակերտներն այդ դպրոցներու մէջ պատրաստուելով՝ քննութիւններ պիտի անցնեն և, եթէ յաջողին, իրաւամբ բարձրագոյն վարժարանները պիտի մտնեն: Այս օրէնքն ազատ կրթութեան դէմ ուղղուած է. սակայն երկրորդական ուսմանց յանձնարարման անոր սկզբունքը չէ մերժած:

Առանց թելի հեռախօսը.

Թելի հեռախօսէն յետոյ ահաւասիկ առանց թելի հեռախօսն ալ (téléphone), Ասոր հնարոյն ամերիկացի մըն է Հայս կամ Հէյզս (Hayes) անունով. Նիւ-Եորքի մէջ փորձեր կատարեց մեծ յաջողութեամբ: Լուսոյ պարզ ճառագայթ մը յարաբերութեան մէջ կը դնէ ամենահեռաւոր տեղերը: Մեր դարէն աւելի հրաշքներով լի դար մը եղած է:

Հեծելանիւական մեծ պարզելը.

Պարիզի հեծելանիւական մեծ պարզելը (grand prix bicycliste) միջազգային է դարձել: Երբ 1894-ին արշաւը (course) հաստատուեցաւ, ամերիկացի Բակկերս զայն վաստակեցաւ անկէ ի վեր միշտ Փրանսայիներ շահած էին, բայց այս տարի յաղթանակը տանողն իտալացի մը եկաւ Տոմազէլլի անունով. ասոր հաւատարմութեամբ, որ գրեթէ անոր քովէն կը վազէր, հոլանդացի մըն է Մէյէրս անունով: Անթիւ հանգիստականներն աւանդ մեծ ցոյցեր ըրին: Կը տեսնուի, թէ Պարիզի ժողովուրդը, հակառակ իր հայրենասիրութեան, բնաւ որչա չունի օտարականներուն դէմ, ընդհակառակը՝ զանոնք ուրախութեամբ կընդունին:

Սիրոյ պայտը.

Առաջիկայ կերակր Պարիզի Փնլըրիթը (ընկերութիւն մը) Սոի քաղաքային տան պարզելին մէջ Սիրոյ Պայտականութեան (Court d'Amour) պիտի ներկայացնէ, որ կը խոստանայ մասնաւորապէս գեղեցիկ լի-

նել: Այդ խնջոյքին պիտի նախագահէ նախկին մինիստր մը պ. դը-Լէօն-Մուրաւ, որ զատուած մըն է. իրեն քով պիտի նստին պ. Սեկստիւ Միշէլ՝ քաղաքապետ Պարիզի XV-րդ թաղին, այդ պլ Պրովանսի մըն է, և պ. Բենժամեն Գոնս-դան՝ հոլանդաւոր նկարիչը, որ Լանգ-գեղովցի է: Կը տեսնուի, թէ Փրանսայի հարաւային երեք մեծ նահանգները ներկայացուած են այստեղ և արժանապէս:

Այս անուանի մարդոց քով տեղ պիտի առնեն, ըստ սիրոյ պայտին առաւելութեանց, երկու աղջիկներ՝ օրիորդ դը Զելլինէի, Թագուհի Ֆելիքիթի, աղջիկ մարկիզ դը Զելլինէի, որ Փրանսական ամենամեծ գերդաստանի մը կը պատկանի, և օր Միշէլ Ֆիւր, աղջիկ պ. Վիլլիս Ֆիւրի, որ ընկերակազմական փոխախման մըն է: Ֆելիքիթը կուսակցութիւն ըստով բանը, մասնաւոր քաղաքական կուսակցութիւն, չգիտեմ, այլ բանաստեղծութեան և գեղեցկութեան սիրոյն համար ամենահաւանաւ մարդիկը կը միացնէ: Ֆելիքիթի նպատակն է վերականգնել և մշակել օկի (oc, langue d'oc) լեզուն, որ կանուանուի նաև լիււզիլ լեզուն և կամ Պրովանսալ, որ կը խօսուի Փրանսայի հարաւային կողմի Այդ լեզուով Միշէլ-Գաւու մէջ տրուած դուրները կըրգէին: Այդ լեզուով Յով-նէֆ Լուրէ անուն երիտասարդ բանաստեղծ մը պիտի փառաբանէ սիրոյ պայտին թագուհիները:

Սիֆոն Դոդէ իր շինմա-Ռուսսո տանա-ի սկզբը գրած է, թէ շերտերը անգամ լինելով լատիները Գալլիան գրաւեցին:

Ո՛չ որ չզանգատիր, եթէ պրովանսականութիւնը վերջնականապէս Փրան-

առկան հոգեւն արտաքսելը պերմանական մասնախումբն:

Պ. Դերուլէդ եւ սահմանադրութեան վերաբնակութիւնը.—Պ. Դերուլէդ առաջարկեց է հասարակապետութեան սահմանադրութիւնը վերաբնակել. այս պատճառաւ պատգամաւորներու ժողովին մէջ սատարիկ իրարանցում առաջ բերեց է, վասն զի ինքը կողմէ ժողովրդային ընդհանուր քուէարկութիւն նախագահը ընտրութեան մէջ: Այսպիսով՝ Դերուլէդ պատճառ պիտի լինի ֆրանսական կառավարութեան ձեռն փոխաւորումը, որ ժողովրդական քուէարկութիւն մը տեղի ունենայ հասարակապետութիւնն իր հացը կերած պիտի լինի:

A. Saissy

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ

ԱՆՆԱՍԱՆԱԿԱՆ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ

ԱՍԽԱՏԱՐ. 25 յունիսի.—Ամսոյ 23 ին տեղական նահանգական դատարանում քննուեց տիկին Աննա Աղաջանեանի ըսպանութեան գործը, որը իւր ժամանակին լին մեծ իրարանցում էր ձգել Ասխաքաղում և որի մասին իւր ժամանակին տպուեց «Նոր-Թար»-ում: Անկողը չեմ համարում կարգացումը մեղադրական արձանագրութիւնից գործի հանգամանքներն այստեղ լինել և ապա անցնել գործի քննութեանը:

Տիկին Աննա Աղաջանեանը իւր մարդու հետ ընդհարումներ է ունենում, որի հետևանքն այն է լինում, որ կինն ամուսնուց հեռանում է և առանձին է ապրում: Այդ ժամանակ լուրեր են պտտւում, որ տիկին Աննան անբարեբաղի կեանք է վարում և իւր ազգականների ու համագիւղացիների անունն արատաւորում է: Այդ բանը լսում է տիկին Աննայի քրոջ ամուսին Ներսէս Բալիեանցը, որը Դուշակ կայսրանում բանկիւս է լինում: Լսելու պէս Ներսէս Բալիեանցը զայիս է Ասխաքաղ և տիկին Աննային յորդորում է, որ իրենց անունը չարատուրի, որ ինքը չորս երեխայ ունի. եթէ իւր կնոջ քոյրը վատ վարքի տէր է, ո՞վ «Թամա» կանի իւր աղջիկն ուղղու. չէ որ ամեն մի երեխասիր մեր մէջ ցանկանում է «այս» աղգից աղջիկ ուղղու և այլն: Փոխանակ լսելու, ընդհակադրակը՝ տիկին Աննան միւս օրն առաւօտեան իւր ամուսնու դէմ զանգատ է ներկայացնում հաշտարար դատարանին և իւր իրեղենները յետ է պահանջում: Երբ դատարանին տիկին Աննան դուրս է գալիս, Ներսէս Բալիեանցը զաշարի հարուածներ է հասցնում նրան և տեղն ու տեղն սպանում:

Սովորական ձևականութիւններից և վկաներին երդուցներուց յետոյ՝ սկսուեց գործի քննութիւնը:

Դատարանը գլխավորապէս գործի մի դժուարին կողմն էր ուզում բացայայտել, այն է՝ արդեօք Ներսէս Բալիեանցը նախատեսած է կատարել ըսպանութիւն, որ նախատեսուած է պատժական օրինաց 1854 յօդուածով, թէ՞ զրգուած գրութեան մէջ:

Մեղադրեալն առաց, որ ինքը Դուշակ կայսրանից եկել էր միմիայն տիկին Աննային յորդորելու և խրատելու, ու հաստատեց իւր ասածը վկաններով: Երբ տիկին Աննան դատարանի բակից դուրս է գալիս, ինքը կրկին նրան յանդիմանում է, որին տիկինը կոպտութեամբ է պատասխանում. «Ինչո՞ւ կոպտութիւնից գրգռուած և ինքն էլ խմած լինելով՝ յորձանակում է վրան և սպանում է: Վերջը մեղադրեալն ասկացրեց, որ եթէ ինքը կանխաւ մտածած լինէր սպանելու, այդ կարող էր անել գիշերը, երբ տիկինը միայնակ քնած էր լինում իւր սենեակում, իսկ ինքը միայն մի ցանկապատով բաժանուած միւս բակումն էր

լինում. կարող էր գիշերը ցանկապատից թռչել, սպանել նրան և կրկին վերադառնալ իւր տեղը»:

Վկաներից հաշտարար դատարան Վոյցիսովսկին հետեւալ ցուցմունքը տուաւ. «Մականութեան նախընթաց երեկոյան տիկին Աննան եկաւ դատարան. գործը վերջացնելուց յետոյ՝ տիկինը խնդրեց, որ մի մարդ դնի իւր հետ մինչև իւր տունը ուղեկցելու, որովհետև վախենում է. ես չհարցրի, թէ ինչից է վախենում, որովհետև կարծիքի, թէ, իբրև ասիայի կին, գիշերը վախենում է մենակ ճանապարհ գնալ: հրաւիրեցի մօտակայ խանութի տիրոջը և խնդրեցի, որ ուղեկցի տիկինը մինչև տունը, որը և կատարեց իմ խնդրեքը: Տիկին Աննային ուղեկցող Բալիսի Արզումանեանցին դատարանը հարցրեց, թէ տիկինը մի՞թէ ձեռք ճանապարհին ոչինչ չառաց, թէ ինչից է երկուկ անում: Վկան պատասխանեց, որ ինքը չի հարցրել և նա էլ այդ մասին իրեն ոչ մի խօսք չի ասել:

Նախագահը հարցրեց սպանութեան ականատես վկաներին, թէ արդեօք նկատել են նրանք, որ մեղադրեալն արած է եղել սպանութիւնը կատարելու միջոցին: Բոլոր վկաները պատասխանեցին, թէ հաստատապէս չեն կարող ասել, որ նա արած չի եղել, բայց նրանց թւում էր, ըստ երևոյթի, որ նա արած չէր: Հարկաւոր էր մի մօթ կէտ էլ պարզել, թէ արդեօք իսկապէս տիկին Աննան անբարեբաղի է եղել, թէ՞ ոչ:

Սպանուած կնոջ ամուսինն առաց, որ իւր կնոջն իրենից հանողը եղել է անատեղի Մեքուպը, որ, իբր թէ, նրան խոտացել է, թէ իւր փորը եղողը՝ Մեքուպի հետ կամուսնացել (?) և, նա էլ ջահել լինելով հաւատացել է և իրենից դուրս է եկել: Իւր կինն ինչ էլ որ լինէր, ոչ ոք իրաւունք չուէր նրան սպանելու:

Այնուհետև մի քանի անհայտ վկաններ էլ հարց ու փորձ անելուց յետոյ, դատարանը խօսեց իւր մեղադրական ճառը, Դատարանը աշխատում էր պայցուցանել, որ սպանութիւնը նախատեսած է եղել: Իբր հաստատութիւն իւր ասածին բերում էր իբրև փաստ այն՝ որ մեղադրեալ Ներսէս Բալիեանցը Դուշակից եկել էր յատուկ սպանելու համար, և այն որ սպանուած տիկին Աննան դատարանում ասել էր, թէ վախենում է, բայց թէ ինչից, ումից, գործի քննութիւնից յայտնի չեղաւ: Դատարանը իւր մեղադրանքի վերջում խնդրեց, որ մեղադրեալը պարժուի պատժական օրինաց 1354-եւրդից յօդուածի հիման վրայ:

Դատարանից յետոյ խօսեց մեղադրեալի պաշտպանը: Ի պաշտպանութիւն մեղադրեալի՝ բերում էր փաստ այն՝ հանգամանքը, որ մեղադրեալն այնպիսի չընդունում է միջավայրում է կրթուած և անուպծ, որի ընկերական-օրինական դատարանները բոլորովին հակառակ են Թուրքիայի դատարանական հիմնարկութիւնների օրինական ոգուն: «Մեղադրեալը ազէտ է, գիւղացի է: Մեքը նրա հոգեկան ցաւալի դրութեան մէջ և տեսէր, թէ ինչպէս բարոյապէս տանջւում է, երբ տեսնում է որ իւր կնոջ քոյրը արատաւորում է, իւր ընտանիքի պատիւը, ոտնակոխ է անում հայրենական օջախի սրբութիւնը: Մեղադրեալը նախ խնդրում է, յորդորում է, յանդիմանում է, բայց հանգուցեալը փոխանակ լսելու՝ դեռ գնում է իւր ամուսնուց գանգատ է ներկայացնում հաշտարար դատարանին: Մեղադրեալը դատարանի դռանն սպասում է և երբ հանգուցեալ տիկին Աննան դուրս է գալիս, կրկին նրան յանդիմանում է, որին տիկինը վախում է, որին տիկին Աննան կոպտութեամբ է պատասխանում: Ել չի համբերում մեղադրեալը, զրգուած է և ինքնամոռացութեան մէջ սպանութիւն է գործում: Այնուհետև մեղադրեալի պաշտպանը կոչում արաւ դատարանների մարդատրական զգացմունքին և յոյս յայտնեց, որ ի նկատի առնելով մեղմացուցիչ

*) Դրանով ոչինչ չէ ապացուցուած իմք:

հանգամանքները, մեղադրեալի ընտանիքով ծանրաբեռնուած լինելը, դատարանները կարելոյն չափ մեղմացուցիչ վճիռ կրկայացնեն:

Դատարանները մի ժամ խորհրդակցելուց յետոյ հետեւեալ վճիռն արձակեցին: «Մեղադրեալ Ներսէս Բալիեանցին մեղադրեմք ճանաչել. զրկել ըրող անձնական և քաղաքացիական իրաւունքից, ուղարկել չորս տարի ժամանակով տաժանակիր աշխատանքների և այնուհետև ցմահ արքայը»:

Երբ վճիռը կարդացին՝ մեղադրեալը իւր արքայունքները զսպել չկարողացաւ և մի խղճալի, դառն հայեացք ձգեց իւր կնոջ և իւր երկու փոքր զաւակների վրայ:

Մեղադրեալի կնոջ վրայ, ըստ երևոյթի, ոչ մի ազդեցութիւն չարաւ դատաւճիռը, երեւում էր, որ դժբաղդ կինը չէր հանգստանում, թէ ինչ է սպասում իւր մարդուն:

Մ. Ցարովիւնեան

ԲԱՆԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ.—Բերլինի կիսապաշտօնական «Post»-ն ասում է. «Iphigénie» նախկին կայսրի տուած այցելութիւնը նշանակութիւն ունի արդէն այն տեսակէտից, որ մեծ պատերազմից յետոյ առաջին անգամ Գերմանիայի պետը ոտք է կոխում ֆրանսիական հողը և որ նրան հարկաւոր պատիւները տրուեցին: Այս փաստն ինքն ըստ ինքեան վկայում է, որ երկու հարևանների միջև մերձեցման գործն առաջ է գնում: Դրա համար մենք պարտական ենք ինչպէս մեր պետի մեծահոգի ձեռնբեղումները, որ ոչ մի առիթով բաց չի թողնում ֆրանսիացիների որտեղ ազդելու իւր հետեւած խաղաղասիրական քաղաքականութեան ոգուն, այնպէս և ֆրանսիական արտաքին քաղաքականութեան այսօրվան ղեկավարներին, մասնաւոր միջոցաւ Գիլլոտին, որոնք կարողանում են հետո մնալ իրենց նախորդներից մի քանիսի չովինստական վարմունքներից: Որ Բերլինում տեղի ունեցած հանդիպումը հասարակ պատահականութիւն չէր, երեւում է արդէն այն բանից, որ ֆրանսիական կառավարութիւնը ցոյց տալու միայն լաւ մտածելուց յետոյ, և արդէն յունիսի 2-ին «Mémorial Diplomatique»-ի մէջ յայտարարուած էր առաջիկայ հանդիպման մասին:

Ֆրանսիական մամուլն այս անգրի մասին խօսում է առհասարակ զսպուած կերպով. «Figaro»-ն ասում է. «Ձի կարելի գործադրութեամբ չօղջունել ինչպէս Վիլհելմ կայսրի «Iphigénie» նախկին վրայ ցոյց տուած վարմունքը, այնպէս և այն հետագրները, որ փոխանակեցին իրար միջև կայսրն ու նախագահ Լուրէն: Պարզիկ և Բերլինի կառավարութիւնների մերձեցումը գաղթային քաղաքականութեան մէջ ցանկալի է, ռուսի այն ամենին, ինչ որ կարող է նպաստել այդ բանին, Ֆրանսիան լաւ աչքով պէտք է նայի: Երեկուայ հեռագիրը Վիլհելմ կայսրի խաղաղասիրութեան նոր ապացոյց է հանդիսանում:

«Matin»-ը մի առ մի թւում է այն օգուտները, որ Ֆրանսիան կարող է քաղել Գերմանիայի հետ բարեկամանալուց և աւելացնում է. «Մեզնում, ի հարկ է, կըգտնուեն բարի մարդիկ, որոնք կըկատարեն, որ գերմանական կայսրը դիտել է ֆրանսիական զինուորներին, բայց այդ բանը միզ չի չփռնեցի, ինչպէս և ոչ ոք չէն մոլորեցնել մի քանի հնարամիտ քաղաքագէտների այն եղբակցութիւնները, թէ կայսրի մեր «Iphigénie» մարտաւարն տուած այցելութիւնը սերտ կապ ունի Դրալֆուսի շարաքառասիրի գործի հետ»:

Այնինչ՝ ազգայնականները չեն թողնում իրենց կատաղութիւնը. «Inten-

sigeants»-ն այսպէս է խօսում «Le pavillon humilié» վերնագրի տակ. «1870 թ. յալթուածների զաւակներն ստիպուած են, բարձրից եղած հրամանով, պատիւներ տալ յալթուի գաւակին: Կայսրը դիտեց նրանց. կարծես նրանք իւր զինուորները լինէին: Մինչև անգամ կարելի է, որ նա Բերլին է հրաւիրել նրանց, որպէսզի ցոյց տայ այն պալատները, ուր պահուած են Բազինի, Դրալֆուսի այդ նախորդի, յանձնած զբոշակները: Վիլհելմի մի հրամանը բաւական էր, որ Փաշտոյի Դիկլաստէն չապալէր խոտար գլուխ իջեցնելու նրան, իսկ Լաւրսանը, Կանիէի այդ համախոհը, հրամայէր իջեցնելու ֆրանսիական դրօշակը կայսերական շտանգարդի առաջ: Առաջիկայ տարի Վիլհելմին կըզիմարեն արդէն Պարիզում: Դալիֆէն կարկանդակ առնուա մեր դրօշակները և կըհրամայի կործանել Ստարաքուրդի յուշարձանը, ինչպէս Դիմոնում հրամայեց նա պատուանդանից ցած գլուխը հասարակապետութեան արձանը: Բայց Պիկարների այդ համախոհները, ձգարցկոպներին ու զրալֆուսականներին այդ բարեկամները կազմում են իրենց ծրագրները, հաշուի չառնելով այն քաղաքացիներին, որոնք վճած ունին թող չապալու այդ ծրագրների իրագործումը»:

Ազգայնական մի քանի ուրիշ լրագրներ Վիլհելմ կայսրի վարմունքը բացատրում են նրանով, թէ նա խիստ ցանկանում է 1900 թ. այցելել Պարիզի համաշխարհային ցուցահանդէսը: «Gaulois»-ն ասում է. «Կայսրի և նախագահ Լուրի միջև փոխանակուած հեռագրները լրացնում են այն բազմաթիւ քայլերը, որոնք ուղղուած են բացառապէս այն բանին, որ ֆրանսիական ժողովուրդը կամաց-կամաց նախապատրաստուի կայսրի տեսնելու Պարիզի 1900 թ. ցուցահանդէսում: Մեզ հաղորդում են, թէ դեռ ևս այս օրերս կայսրն ասել է մի ֆրանսուհու. «Ես կըկամենայի վեց ամիս անցկացնել Պարիզում և վեց ամիս Բերլինում»:

Վերջապէս «Petit Journal»-ն ասում է. «Վալդիկ-Ռուստայի համաձայնութեամբ Վիլհելմ կայսրը կարողացաւ վերջապէս իրագործել իւր վաղուցայն ջերմ ցանկութիւնը—պաշտօնապէս ոտք կոխեց ֆրանսիական հողը: Վարուց արդէն նա օրէ մի քանի փոխուած երկաթեայ այն պատի մէջ, որ բարձրացրել էր Բիսմարկը Փրանսիայի և Գերմանիայի միջև: Ուղղակի մտնել նա չէր համարձակուում, ուստի այս բանն արեց գլուխը»:

1870—71 թուականի պարտութիւնը չմարտող չովինստներն այսպիսի լեզուով են խօսում, և այդ բանը ներքին է նրանց:

ՍԵՐԲԻԱ.—Բելգրադից գրում են, որ Միլանն ու իւր կողմակիցները մեծ ջանքեր են գործ դնում ուղեցնելու նախկին թագաւորի դէմ կատարուած սպանութեան անաշուր փորձն իրենց ատելի արմատականների արմատը կտրելու համար: Պատմում են, որ փորձը կատարուելուց յետոյ Միլանի իսկոյն բացահայտեցին. «Մա Պաշիչի և իւր ընկերների բանն է: Աստուած, փրկել Սերբիան»: Պալատ վերադառնալու պէս հրաման արձակուեց ըրող արմատականներին ձերբակալելու: Զուտով բացայայտուեց, որ Կնեմիչը Բելգրադ էր եկել սպանութեան փորձը կատարելուց մի քանի օր առաջ և ինչանիւ էր «Մակեդոնիա» հիւրանոցում, կեղծաւոր տակ: Այդ հիւրանոցում նա ինչ-որ խորհրդակցութիւններ ունէր կապիտան Զորիչի այրի կնոջ հետ: Բացայայտուած է, որ Կնեմիչը մի քանի ժամանակ ծառայելիս է եղել Պաշիչի մօտ, ուստի վճուեց ձերբակալել իր ընկերիս: Պաշիչին ձերբակալելու աւանդուեց Զայաթում այն ժամանակ, երբ նա, իբր թէ, պատրաստուելիս է եղել փախչելու արտասահման: Ընդամենն արդէն քառասուն արմատականից աւելի է

բանտարկուած: Բանտարկուածների հետ վարում են շատ խիստ. շատերը չըզթայակապ են:

ԽԱՆԵԼՈՒՐԵՐ

60,000 Փրանկ արժող մը հատու.—Ինչպէս երեւում է, Ատանդեան ովկիանոսից դէն Սոնտուսը պաշտօնական են եղել զեղեցիկ սեռի ծնկները վրայ բազմուց և կատու է տեղակալել նրանց: Այսպէս՝ Նիւ-Ենգլանտ կատուների վերջին մի ցուցահանդէսում մ. հիւզո անուն միլիոնատէր մի սեղանաւոր ցուցադրել է մի կատու, որին 25,000 Փր. գին են տուել: Բայց տեղը մեքով է և ցուցահանդէսում առաջին մրցանակն ստացել: Մ. հիւզո այդ կատուն փողոցումն էր գտել: Տիկին Վանդերբիլդը ուրիշ մի միլիոնատէր կին, մի կատու ունի, —ասում է այս լուրը տուող ամերիկեան թերթը.—որը գին է 7,500 Փր.: Ամենից զարմանալի կատուն, սակայն, երկայնաձագ է թաւեղ՝ որ 12 կիլոգրամ է կշռում և որի անունը Կե-նոֆոն (?) է, Սեմ Վուդը անուն մի անձի է պատկանում: Այդ կատուն ցուցահանդէսի վա-հասողներին կողմից գնահատուել է 60,000 Փր., այսինքն 3000 Փրանսիական օսկի:

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

ՊՐԻԶ, 2 յունիսի.—Այսօր, ազգային տոնի օրը, եղանակը զեղեցիկ էր: Հասարակական շէնքերը և մասնաւոր շատ տներ զարդարուած են դրօշակներով: Դերուլէդը ու Դաբըրը, «հայրենասէրների միութեան» մի քանի հարեր անգամներին հետ պսակ դրին Ստարաքուրդի արձանի պատուանդանի վրայ: Ընդ սմին աղաղակում էին՝ «Կեցցէ՛ զօրքը: Կեցցէ՛ Դերուլէդը: Կեցցէ՛ ֆրանսիական հասարակապետութիւնը»: Այնուհետև ամենքը ցրուեցին առանց միջնադէպերի: ԲՆԼԳՐԵՒ, 3 յունիսի.—Բլաթո Պետարովիչը, 2 հրանաւորայի իշխանի ազգական, այսօր ձերբակալուեց, բայց, որովհետև նրա կինը վտանգաւոր հիւանդ է, խիստ հակողութեան տակ է պահուում տանը:

ՊՐԻԶ.—Նախագահ Լուրէն, Գալլիֆէ և Բալիօ զենեարներին հետ ժամանեց Լոնդան կէսօրից յետոյ ժամը երեքին: Հասարակութիւնը ջերմաբնու ողջունեց նրան: Լուում էին աղաղակներ՝ «Կեցցէ՛ Լուրէն: Կեցցէ՛ հասարակապետութիւնը: Զօրահանդէսն սկսուեց: Զօրքերն անցնում են տող առ տող: Ոչ մի միջնադէպ չպատահեց:

ՊՐԻԶ.—Լոնդանի դաշտում զօրահանդէսը կառավարում էր Բրեւիթերը: Այնուհետև սկսուեց զօրքերի տող առ տող քայլերը: Յաճախ լսում էր «Կեցցէ՛ զօրքը»: Մարշանի առաքելութեան սուղանցներն առանձին ցոյցերի առարկայ էին, լսում էին երկարատև աղաղակներ՝ «Կեցցէ՛ Մարշանը: Կեցցէ՛ զօրքը»: Եւ լիսեան պալատը վերադառնալիս, նախագահ Լուրէն ողջունում էին «Կեցցէ՛ Լուրէն: Կեցցէ՛ հասարակապետութիւնը» աղաղակներով: Ոչ մի միջնադէպ չպատահեց:

ՊՐԻԶ.—Զօրախաղերից յետոյ, նախագահ Լուրէն մի նամակ ուղղեց գենե-րալ Գալլիֆէին, որի մէջ գործնականութիւն է յայտնում զօրքի դիսցիպլինայի առթիւ: Պարիզ պատուին եղած ցոյցերը վկայում են այն վստահութեան մասին, որ տաժում է դէպի նա Փրանսիան:

ՌԵՆՆ.—Այստեղ հակահրէական մի փոքրիկ ցոյց կատարուեց համալսարանի պրոֆեսորներից մէկի բնակարանի առաջ: 2 հրանաւորայի է 5 հոգի: Ոստիկանութիւնը ցրեց ցուցարարներին: ՄԱՐԻԲ.—Ընդդիմադիր կուսակցութեան պարագլուխներին հետ կառավարութեան անդամներն ունեցած նոր խորհրդակցութիւնն ապարդիւն անցաւ: Լուրեր են շրջում, թէ դէպի ֆինանսական ծրագրներն ընդդիմադիր կուսակցութեան ցոյց տուած վերաբերմունքի պատճառով ճգնաժամն անխուսափելի է հանդիսանում:

ՍԵՐԵՍՏՈՊՈԼ.—Երկուշաբթի օրը Սկ

Типографія А. И. Петрова, Голов. проспектъ домъ №12 . - Телефонъ № 387